

MATAS NEVĖ

RADVILŲ KILIMAS,
stropiai pasirengus išaustas ir
Radvilų giminės istoriją vaizduojantis

- Vos pavasaris ženklus pirmuosius rodyti ėmė
Ir sarmatų sniegus, pasitelkęs Febą, ištirpdė,
Likus penkioms dienoms iki balandžio kalendų⁷,
Kai gavėnios jau laikas pasiekė tarpinį uostą
5 Ir prie altorių visų suskambėjo džiaugsmingas *Laetare*⁸,
Tuoj vargonų garsais vaikus savuosius Bažnyčia
Ragina dar pasninkaut ir visą likusį laiką,
Kad pasiruoštų visi džiugiai sutikti triumfą
Kristaus, sugrįžtančio ir nugalėjusio Orko⁹ tamsybę.
10 Vos tik linksma giesmė katedrinėj bažnyčioj suskambo,
Vilija, mūs' vandenų karalienė¹⁰, tą giesmę išgirdo,
Tuoj išblaškė sniegus ir suskilusį išdaužė ledą,
Stingulį metė šalin ir jaunatvišką veidą atgavo,
Kilo aukštyn ir gausiais vandenim iš krantų išsiliejo.
15 Galvą iškėlusį tuoj ji apžvelgė savo pakrantes
Ir žalsvąsias akis į Vilniaus nukreipė mūrus:
„Sveikas būk, bendravardi, – ji tarė, – Vilniau šlovingas,
Sostinė tu Lietuvos ir tau aš savo tarnaites,

⁷ Kalendos (lot. *Calendae*) – sen. Romoje pirmoji kiekvieno mėnesio diena.

⁸ Ketvirtąjį, arba vidurinįjį, gavėnios sekmadienį, kuris po trijų su puse savaitių gavėjimo buvo švenčiamas džiaugsmingiau, Mišių pradžioje buvo giedamas introitas *Laetare Jerusalem* („Džiaukis, Jeruzale“, Iz 66, 10), drąsinant tikinčiuosius deramai baigti atgailos laikotarpį ir stiprinant artėjančių Velykų viltį. Kristupas Radvila Našlaitėlis Vilniaus vaivados pareigas pradėjo eiti prieš pat *Laetare* sekmadienį, tais metais buvusį kovo 28 d. Taip pat žr. išn 12. (Red. past.)

⁹ Orkas (lot. *Orcus*) – antikinėje mitologijoje požemio karalystė, krikščioniškoje literatūroje tapatinama su pragaru.

¹⁰ Originale *Villia regnator Litavarum aquarum* – romėnų literatūroje upių dievybės buvo vyriškos giminės, tikriausiai siejant su jų „tėvu“ Nerėju (*Nereus*), todėl įprasti upių epitetai „pater“, „rex“, „regnator“.

- Upių bangas, plukdau, svetimšalių atnešu prekių.
20 Kaip dabar gyveni? Gal, patyrusiam šitiek nelaimių,
Tau aukštieji dievai pagaliau švelnesni pasidarė?
Marsas kamuoja tave¹¹ ir badas žiaurusis, ir maras,
Marsas nutilo dabar, gausią pjūtį pavasaris žada,
Marą išstūmė žiema, viena žaizda tau teliko.
- 25 Lieka jinai ligi šiol, bet jai užgijus galėsi
Švęsti džiugius triumfus ir giesmę džiaugsmingą giedoti,
Tokią, kurią girdžiu šalimais bažnyčioje skambant.
Vilniau, tavo žaizda sunki: vaivadà tavo mirė¹².
Pranešė Kronas¹³ šią žinią Kaune, ten abu susibėgam
- 30 (Jis iš rusiškų žemių čionai atplaukia), ir vos tik –
Lapkričio dvidešimta tai buvo, – aš sužinojau,
Man pastiro plaukai ir galvą apdengė šerkšnas.
VILIJOS SPINDULIŲ¹⁴ staiga netekus liūdėjau,
Vilnius neteko šviesos, ir atrodo, lyg būtų užtemę
- 35 Šviesos visoj Lietuvoj, lyg saulė būtų užgesus:
Priglaudė vieną Roma, tris – Vilniaus žemė, o šito
Kapas Výchauonos bus¹⁵. Mačiau procesiją graudžią,
Vežė jį pro mane, ir man ašaros liejosi gausiai,
O Vilnelė, kuri per miestą teka ir pilį
- 40 Juosia savo vaga, kad velionio kūną suspėtų
Dar pamatyti, staiga ėmė veržtis ir baisiai pakilo,

¹¹ Marsas – Jupiterio ir Junonos sūnus, karo dievas. Čia tikriausiai turimas galvoje 1600 m. atsinaujinęs karas su Švedija dėl Livonijos, kurio didžiausia našta teko Lietuvai.

¹² Turimas galvoje Mikalojaus Radvilos Rudojo sūnus, Vilniaus vaivada Kristupas Radvila Perkūnas (1547–1603), miręs 1603 m. lapkričio 20 d. Į jo vietą buvo paskirtas Mikalojus Kristupas Radvila Našlaitėlis (1549–1616), kuris šias pareigas pradėjo eiti 1604 m. kovo 26 d.

¹³ Kronas, Chronas, Crononas – taip senuosiuose šaltiniuose vadinamas Nemunas (žr. *Baltų religijos ir mitologijos šaltiniai*, t. 1–2, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1996–2001).

¹⁴ Originale RADIOS VILIAE – taip bandoma mitologizuoti Radvilų vardo kilmę.

¹⁵ Romoje palaidotas kardinolas Jurgis Radvila (m. 1600), Mikalojaus Radvilos Juodojo sūnus. Vilniuje palaidoti Juodojo sūnūs Albertas Radvila (m. 1592) ir Stanislovas Radvila Pamaldusis (m. 1599) ir Radvilos Rudojo pirmasis sūnus Mikalojus Radvila (m. 1589). Kristupas Radvila Perkūnas (m. 1603) palaidotas Výchauonose (Utenos raj.), kurios XVI–XVII a. priklausė Biržų Radviloms; ten buvo evangelikų reformatų bažnyčia.

- Taip malūnus šalia ir aukštus tiltus sugriovė.
 Plaukė, mačiau, vandeny sienojai ir rąstai suvirťė,
 Rodė jie: krito nūnai atrama stipriausia tėvynės.
- 45 Vilijos nimfos taip pat vandeny panirusios verkė,
 Ir variniai varpai gedulingai bokštuos tylėjo,
 Taipgi trimitai, kuriais į karą kviesdavo vadas,
 Kai pakilo kovot su maskvėnais ir švedais žiauriaisiais.
 Ak, Persefone¹⁶, kodėl mirties miegu palytėjai
- 50 Šį herojų, kuris džiaugės mano vardu suteiktuoju
 Ir Kunigaikščio Romos imperijos titulą¹⁷ gavo.
 Taip bedejuoiant, Žinia¹⁸ ant sparnų baltųjų atskrido
 Ir pasrūvusių ašarom, norinčią daug pasakyti
 Ji vandenų karalienę meilingais žodžiais ramino.
- 55 Papūtė ragą pirmiau, jo garsai suskambėjo pakrantėj,
 Ir najadžių¹⁹ būrys, juos išgirdęs, tuojau susirinko:
 „Vilija, liaukis raudot, išlygink paniurusią kaktą
 Ir sužinok likimą, kurį tau Dievas numato.
 Kristupą Radvilą tau mirtis žiaurioji išplėšė,
- 60 Taip nusprendė dievai, bet tu neturi sielvartauti,
 Kristupą Radvilą²⁰ vėl lemtis maloni tau gražina
 Ir palankumas dievų, kuriems kunigaikštis šis mielas.“
 Kristupo vardą išgirdusi: „Ak, – džiugiai Vilija tarė, –
 Gerą naujieną neši, kad tiktai ji būtų teisinga,
- 65 Kas malonesnio man ir miestui būti galėtų?“
 Tarė Žinia: „Viskas tikra, ką tau sakau, patikėki,

¹⁶ Persefonė (gr. *Persephone*, lot. *Proserpina*) – Jupiterio ir Cereros dukra, Plutono žmona, požemio karalystės valdovė.

¹⁷ Pirmasis iš Radvilų Šventosios Romos imperijos kunigaikščio titulą 1518 m. gavo Mikalojus Radvila (1470–1521/1522), Radvilos Senojo sūnus.

¹⁸ Lot. *fama* į lietuvių kalbą dažniausiai verčiama kaip „gandas“. Tačiau iš tikrųjų tai moteriškos giminės mitinė sparnuota būtybė, antikinėje literatūroje dažnai vadinama „deive pranaše“ (*dea nuntia*), „ateities žinovė“ (*praescia futuri*). Žodis „paskala“ turi pernelyg neigiamą prasmę.

¹⁹ Najadės – vandenų nimfos. Analogiškai sudaryta forma „vilijadės“ – Vilijos nimfos. Kartu dažnai minimos ir drijadės, oreadės, napėjos – kalnų, miškų, šaltinių nimfos.

²⁰ Žr. išn. 12.

Kad nemanytum, jog tai tušti plepalai, pasakysiu,
 Kokį sprendimą priimt pavyko sarmatų valdovui²¹.
 Bet palieпки pirmiau bangoms savosioms nurimti.“

70 Vilija tuoj vandenims ir nimfoms įsako tylėti,
 O Žinia tuo metu pasiruošia ir pasakot ima:
 „Vos tiktai iš manęs sužinojo karalius, kad mirė
 Vilniaus vaivada ir vėlių karalystėn nuėjo,
 Nepatikėjo išsyk, mat patyręs buvo ne kartą,
 75 Kad aš pranešu jam ir tai, kas nebuvo įvykę.
 Bet didikų laišakai ir kitkas patvirtino žinią,
 Ir valdovas pradėjo svarstyt, ką jis turi daryti,
 Kas iš garsios giminės galės šias pareigas tęsti,
 Kam įteikti fascius²², į kurulinį sostą²³ sodinti,

80 Kas garbingiausias yra tarp visų lietuvių didikų,
 Kas viršūnėje bus, po karaliaus antras valstybėj,
 Kas yra atrama, į kurią Respublika remias, –
 Ir karaliaus širdy pagaliau iškilo paveikslas,
 Buvo tai kunigaikštis Nesvyžiaus, Olykos ir Myro,

85 Trakų vaivados dar pareigybė jo didino šlovę.
 Vyro didi narsa karaliui žinoma buvo,
 Tos Radvilų giminės garbė, jos kilmė ir senumas,
 Ir parama menams, ir išmanymas daugio dalykų,
 Nuopelnų begalė – ir karaliams, ir karalystei.

90 Protas gilus, patirtis ir darbų naudingų gausybė,
 Sąžinė ir padorumas (kurio nesuteršė niekas),
 Meilė senajam tikėjimui ir pamaldumas; daugybė
 Dar ir kitų puošmenų kunigaikščio sielą dabino.
 Viskas jame viename sutilpo, Radvila buvo šitoks,

95 Tai, kas svarbiausia, jame viename karalius surado.

²¹ Turimas galvoje Zigmantas Vaza (1566–1632) – Lenkijos karalius ir Lietuvos didysis kunigaikštis (1587–1632).

²² Fasciai (lot. *fascēs*) – virbų ryšulys su kirviu viduje buvo romėnų konsulų valdžios simbolis. Vėliau reiškė apskritai aukščiausią valdžią.

²³ Kurulinis sostas (lot. *sella curulis*) – iš dramblio kaulo padaryta kėdė, skirta aukščiausiems Romos valdžios pareigūnams.

Buvo kilęs jisai iš garsios giminės, ji tėvynėj
 Savo dorybėmis, lyg spinduliais, spindėjo ir švietė,
 Tam buvo gimusi, kad nuostabiais savo žygiais garsėtų.
 Ji išaugino garsius taikoje, narsius karo mūšiuos
 100 Ir išmintingai nuspręst pajėgius valdytojus krašto,
 Jie visada Lietuvoj pareigybes aukščiausias turėjo.
 Jiems valstybės didžiausia garbė, svarbiausieji sostai,
 Jiems tavo, Vilniau, fasciai ir kitos pareigos svarbios,
 Tęsiasi taip nuolatos, iš vienu kitiems atitenka,
 105 Ir atrodo, kad taip amžinai į rankas jiems įduota.
 Šis kunigaikštis taip pat savo protėvių vertas didybės,
 Bet pasakytų, kad jo tėra tai, ką pats bus padaręs.
 Tad įgimtais gabumais menams ir pomėgiu mokslams
 Ir Paladės turtais²⁴ greičiau dabintis skubėjo,
 110 Kad savaisiais darbais padidintų protėvių šlovę.
 Buvo proto guvaus, įžvalgus, šmaikštus, talentingas,
 Gėriui bendram ir tėvynės gerovei dirbt pasiruošęs,
 Febo tarnystei²⁵ taip pat nuo jaunystės lavino sielą.
 Įveikė proto klaidas, paragavęs užsieny mokslų²⁶,
 115 Ir tinkamiausius menus sugebėjo pats pasirinkti.
 Tad savo protui imliam kilnių davė rūpesčių naštą
 Ir pėdomis išminčių sekt be dvejonų įsakė.
 Savo galiomis ir kitų paramos susilaukęs,
 Jau galėjo save tėvynės labui paskirti.
 120 Tad svarbiais reikalais, ar sunkioms nelaimėms prislėgus,
 Jis mokėjo padėt ir naudingų suteikt patarimų.
 Nei Aristotelis, nei akademikai²⁷ juk nemeluoja,

²⁴ Paladė, arba Atėnė – Antikoje greta daugelio savo funkcijų buvo laikoma ir menų bei mokslų globėja. Todėl įgyti „Paladės turtus“ reiškė įgyti išsilavinimą, baigti mokslus.

²⁵ Febas, arba Apolonas, buvo mūzų ir menų globėjas, todėl „tarnauti Febui“ reiškė mokytis įvairių menų.

²⁶ Turima galvoje, kad studijuodamas Romoje iš kalvinizmo perėjo į katalikybę. (Red. past.)

²⁷ Aristotelis (384–322 m. pr. Kr.) – žymiausias graikų filosofas, veikale *Politika* analizuoja valstybės struktūrą ir jos valdymo principus. Jo mokytojas Platonas (427–347 m. pr. Kr.) prie Akademo giraitės Atėnuose buvo įkūręs filosofijos mokyklą, ilgainiui ji imta vadinti Akademija, o jos mokiniai – akademikais.

Sako jie: bus laiminga tauta ir seksis valstybei,
 Jei išmintingas žmogus turės patikėtąjį skeptrą,
 125 Arba tie, kurie laiko skeptrus, tegu išmintį myli,
 Tik tuomet dorybė kartu ir tikėjimas dera.
 Juk išmintis, sujungta su žaviais menais pijeridžių²⁸,
 Tinka karaliams. Todėl Radvila, tas mūsų herojus,
 Rodė nepaprastą ištikimybę sarmatų valdovams,
 130 Būtent: Augustui, Steponui ir Sigizmundui Trečiajam²⁹.
 Galit žavėtis jame Achilo jėga ir stiprybe,
 Ir narsa, ir žygiais jisai nuo jaunystės garsėja.
 Koks narsumas širdies ir kokia jo rankos galybė,
 Atmena dar ligi šiol Radoškovičiai³⁰, Ula³¹ žiaurioji,
 135 Kur kunigaikščio narsa ne vieną pelnę pagyrą.
 Jis sugebėjo kovot ir patart, tai Polockas³² mena
 Ir Didieji Lukai, nugalėti Stepono didžio.
 Švaistėsi čia Radvila tarsi žaibas spindinčiais ginklais,
 Raitelių vedė būrius, jų šarvai variniai spindėjo,
 140 Pats, apsidengęs variu, tėvynei ir mūsų karaliui
 Atnešė daug naudos, savo ištikimybę įrodė.
 Kai jau užbaigė karo tarnybą ir ginklus padėjo,
 Uždegtas meilės dangaus, geresnės ėmė siekti tarnystės,
 Priesaiką duoda herojus kilnus ir planą brandina,
 145 Nori karalių karaliui tarnaut, tad greitai išvyksta.

²⁸ Pijeridės – graikiškos kilmės žodis, reiškiantis mūzas.

²⁹ Minimi tuometiniai Lietuvos ir Lenkijos valdovai: Žygimantas Augustas, Steponas Batoras ir Zigmantas III Vaza.

³⁰ Radoškovičiai – miestelis LDK Minsko vaivadijoje, dabar Baltarusijos Respublikos Minsko srities Molodečno rajone. 1567/1568 m. čia buvo telkiama LDK kariuomenė žygiui prieš Maskvą (Albertas Vijūkas-Kojalavičius, *Radvilų metraštis*, in: Albertas Vijūkas-Kojalavičius, *Lietuvos istorijos įvairenybės*, t. 1, Vilnius: LLTI, 2003, p. 316. Komentaras Dariaus Antanavičiaus. Toliau bus vartojama santrumpa RM).

³¹ Reikšmingą Ulos mūšį prieš Maskvos kariuomenę 1564 m. sausio 26 d. laimėjo Radvila Rudasis (*Radviliada*, III, 325–680; RM, p. 308–311). Būta ir vėlesnių mūšių prie Ulos, tačiau panegirikos autorius greičiausiai turi galvoje būtent šią, 1564 m. pergalę.

³² Polockas ne kartą priklausė tai lietuviams, tai maskvėnams. 1563 m. vasario 15 d. jį buvo užėmęs Radvila Rudasis, vėliau maskvėnai jį atsiėmė, o 1579 m. rugpjūčio 30 d. vėl Lietuvai sugrąžino Steponas Batoras. 1580 m. vasarą buvo užimti Didieji Lukai (RM, p. 328, 331).

Jūras įveikia, žemes ir sausros išdegintą kraštą,
 Kur filistinai gyveno kadais, laimingai pasiekia.
 Šventąją žemę aplanko, Solymą³³ ir šventąjį Kapą,
 Žemę karaliaus, kuris ten mirė ir vėl prisikėlė,
 150 Mūsų tikėjimo ten lopšys, religijos šaknys,
 Ir paminklai, žmogaus išganymo rodantys kelią.
 Ir herojaus širdies nuo sumanymo to nesulaiko
 Nei menka sveikata ir kūno nusilpusios jėgos,
 Nei atstumas, kurį kelionėje reikia įveikti,
 155 Nei pavojai, kuriuos iškęsti jūroje tenka,
 Nei kelionėj nekart bauginusios barbarų gentys.
 Įveikė sunkųjį kelią malda, pamaldumo paminklų
 Gausiai paliko tenai: paskyrė Kapui šventajam
 Sumą pastovią kasmet ir žvakę, degančią nuolat,
 160 Šventojo Kapo riterio vardą už visa tai gavo
 Ir, įveikęs visus pavojus, daug perplaukęs jūrų,
 Kristui globojant, saugus sugrįžo į gimtąją žemę.
 Nieko nuo tol jam nebuvo svarbiau, kaip gerbti šventuosius,
 Garbę Dievo iškelt kokiais tik įmanoma būdais.
 165 Tad iš meilės šventam pamaldumui ir Romos Bažnyčiai,
 Skleisti tikėjimui tam, kuris mums vienintelis mielas,
 Savo gimtajam mieste kolegiją³⁴ ryžos įkurti,
 Pastatą puikų pastatė ir lėšų jam negailėjo.
 Pakvietė čia tėvus, kuriems Jėzaus vardas mieliausias.
 170 Jų nekenčia Tenaro³⁵ būriai ir eretikai bijo.
 Ji kaip tvirtovė stovės religijai senajai ginti.
 Dėl to paties pamaldumo jisai, negailėdamas lėšų,

³³ Solyma, t. y. Hierosolyma – Jeruzalė. Šventojoje Žemėje Radvila Našlaitėlis lankėsi 1582–1584 m. Paliko tos kelionės aprašymą. Žr. Mikalojus Kristupas Radvila Našlaitėlis, *Kelionė į Jeruzalę*, iš lotynų k. vertė Ona Matusėvičiūtė, Vilnius: Mintis, 1990.

³⁴ Radvila Našlaitėlis Nesvyžiuje fundavo jėzuitų kolegiją, kuri veikė 1586–1773 m. 1584 m. pradėta statyti ir jėzuitų bažnyčia, pirmasis barokinės architektūros statinys Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje.

³⁵ Tenaras – kyšulys ir miestas Lakonijoje (Sparta), kur neva buvo įėjimas į požemio karalystę. Krikščioniškoje literatūroje – pragaro atitikmuo.

Du vienuolynus pastatė³⁶: prie vieno įkurdintas choras,
 Tau, Bernardinai šventasis, jame pasišventę vienuoliai.
 175 Kitas – moterų, jas Benedikto regula sieja,
 Duoda jos amžinus įžadus ir saugo savo skaištybę.
 Šlovinti Dievą dienom ir naktim – pagrindinis jų darbas
 Ir švarias rankas ir akis vis kelti į dangų.
 Tėvas beturčių visų, dosnus maitintojas vargšų
 180 Daug pastatė globos namų varguoliams priglausti,
 Daug špitolių vargšams, namų svečiams apsisotai.
 Tiek pamaldumo meilė puikių paminklų paliko,
 Ir niekada nepražus jo sielos brandintieji vaisiai.
 Jo kilnioje širdyje skaisti spinduliavo dorybė
 185 Ir savu kilnumu kitų sau žadino meilę,
 Traukė ji prie savęs, kaip magnetas geležį traukia.
 Jį karaliai todėl vardais ir titulais gerbė
 Ir vis daugiau ir daugiau norėjo garbės jam suteikti:
 Seka dorybę šlovė, kaip kūną seka šešėlis³⁷.
 190 Rūmų maršalas – jo pareigybė buvo pirmoji,
 Tapo didžiuoju maršalu ir jau visą Valstybę
 Tuokart globojo, kol kaštelionu štai Trakų senųjų
 Tapo, o dar vėliau ir vaivada buvo paskirtas.
 Taip su metais kaskart vis augo ir jo pareigybės.
 195 Kad didėtų garbė ir mūsų jam dėkingumas
 Likėtų, nes jo nusipelnė, karalius dar toliau eina
 Ir kunigaikštį garbės aukščiausiom kelia pakopon,
 Už kurią Lietuva didesnio nieko neturi.
 Tad į vietą vaivados, šiems namams artimiausią,
 200 To, kuris mirė tik ką, užbaigęs gyvenimo kelią,
 Skiria mūsų herojų, kad Vilniaus kurulinį sostą
 Gautų jisai ir pelnytus fascius, ir vaivada Vilniaus
 Taptų. Lemtis palanki, toks buvo ir Vilniaus troškimas.

³⁶ Nesvyžiuje Radvila Našlaitėlis pastatė bernardinų (vyrų) ir benediktinių (moterų) vienuolynus.

³⁷ Cicerono posakio *Gloria virtutem tamquam umbra sequitur* („Šlovė seka dorybę tarsi šešėlis“) parafrazė (plg. Ciceronas, *Tuskulo pašnekesiai*, I, 45. 109). (Red. past.)

Viešpats aukštybių palaimino tai, o mes panorėjom,
 205 Kad specialiu raštu tat būtų patvirtinta amžiams.
 Tai padarė karalius Zigmantas tuokart Trečiasis,
 Jis sarmatų, švedų ir gotų buvo karalius.
 Ten parašyta: „Tebus ši valia, po kuria pasirašom,
 Ir Krokuvà teliudys, tasai karališkas miestas,
 210 Metais šiais septynioliktais, kai Sarmatiją valdom,
 Ir dešimtais, kai Švedijos esam taipogi valdovas³⁸,
 Kovo dvidešimt septinta diena tat paliudys.“
 „Vilija, jei nežinai, tai vakar dieną įvyko.
 Taigi ar nepadėjau aš tau, atskridusi šičia?
 215 Mat Žinia stipri greitumu, sparnai jai pagelbsti³⁹.
 Ji pralenkia paukščius, už Euripą ir Eurą⁴⁰ greitesnė.
 Tad pirmoji aš pranešiau tau, sumažinau skausmą
 Ir neleidau liūdėt.“ Į tai jai Vilija sako:
 „O kokia laiminga žinia! Jau skausmas man slopsta,
 220 Apima džiaugsmas mane ir noras linksmintis grįžta.“
 „Aš negaliu pasakyt, kada valdytojas naujas,
 Mano šis mylimiausias herojus, fascius gaus naujuosius, –
 Vėl atsiliepia Žinia, – ateities aš tau nepranešiu,
 Vien apie tai, kas įvyko, kalbu, to, kas bus, nespėliuju.
 225 Aš mačiau Merkurijų, pakviestą Zigmanto Vazos
 (Pusdievių jis, o anksčiau ir dievų įsakymus vykdė),
 Jis Aleksandro Sluškos⁴¹ pavidalą buvo įgavęs,
 To Aleksandro, kurį Akademija Vilniaus kadaise,
 Mokslų visų išlavintą, perdavė rūmams karaliaus.
 230 Tad karalius lazdonešiui tam įsakė nuvykti
 Pas didikus, kad jie karaliaus patvirtintų raštą.

³⁸ Lenkijos karaliumi ir Lietuvos didžiuoju kunigaikščiu Zigmantas Vaza tapo 1587 m., o Švedijos karaliumi 1592 m. (tad 1604-ieji turėjo būti dvylikti jo karaliavimo Švedijoje metai).

³⁹ Orig. *Mobilitate viget Fama et pernibus alis aiški aliuzija į Vergilijaus Eneidą: mobilitate viget viresque acquirit eundo* (Aen. IV, 175).

⁴⁰ Euripas – sąsiauris tarp Eubojos salos ir žemyno, kartais taip vadinama tiesiog srauni vieta; Euras – pietryčių vėjas, kartais audra.

⁴¹ Aleksandras Sluška (1580–1647) – tuo metu karaliaus Zigmanto Vazos dvarionis, vėliau – LDK valstybinis veikėjas, Naugarduko (1638–1642), Trakų (1642–1647) vaivada. (Red. past.)

Vienas iš jų, Sapiega Leonas⁴², didis herojus,
 Tai padaro, iš jo kada nors sužinosi paprašius.
 Nors ir ne pranašė aš, jeigu nori, kai ką dar pridursiu.
 235 Mat kunigaikštis nori Kazimiero šventę⁴³ papuošti,
 Pats dalyvaudamas čia, ir aš nujaučiu, jog tuomet jam
 Bus įteikti karaliaus patvirtinti fasciai skirtieji.“
 „O, skubėkite, dienos, ir mums gegužį parneškit, –
 Vilija tarė, – tuomet, kiek žinau, eisena surengta bus,
 240 Šitas mėnuo atneš man ne vieną didelę šventę.
 Džiaugsmo šventovei suteiks ir piliai prie jos, netoliese,
 Vilniaus globėjui naujajam vaivadaui sėkmę jis žada,
 O vilijadžių chorui naujų linksmybių ir šokių.
 „Taigi, Vilniau, plojimais sutik, kaip sutinka Titano
 245 Ainė⁴⁴ tokį herojų, kurio taip troško ir laukė
 Vietiniai žmonės, o aš, paliudijus šį pagerbimą,
 Jau išvykstu, kad kitiems praneščiau žinių džiaugsmingą,
 Tiems kraštams, kuriuose kunigaikščio vardas garbingas
 Ir tikėjimas jį kadaise išgarsino šitaip.
 250 Kur tik nebuvo jisai, pamaldumo vedamas meilės?
 Viso pasaulio žemes aplankė. Kompostelà tai⁴⁵
 Liudija, Alpės dantytos, Iberija⁴⁶, žemė italų,
 Miestai Teutonijų abiejų⁴⁷ ir šventovės jį mena,
 Frankų gentainiai, Jeruzalė, jon per jūras keliavo,
 255 Per Arabų įlanką, per Sinajaus kalnynus,

⁴² Leonas Sapiega (1557–1633) – Lietuvos didysis kancleris (nuo 1589 m.) ir didysis etmonas (nuo 1625 m.).

⁴³ Mikalojaus Kristupo Radvilos Našlaitėlio ingresą norėta suderinti su šv. Kazimierui skirtomis iškilmėmis, kai 1604 m. gegužės 10–12 d. Vilniuje buvo švenčiamas karaliaičio Kazimiero pripažinimas šventuoju, nešama iš Romos atgabenta šv. Kazimiero vėliava, padėtas akmuo Šv. Kazimiero bažnyčios statybai. Našlaitėlio ingresą įvyko gegužės 14 d.

⁴⁴ Okeanas, vienas iš Titanų, vedęs savo seserį Tetidę, pagimdė kelis tūkstančius okeanidžių ir vandenų nimfų, todėl Vilija ir vadinama „Titanio aine“ (*Titania proles*).

⁴⁵ Kompostela (*Santiago de Compostella*) – miestas Ispanijoje, piligrimų lankoma vieta, kur, kaip manoma, ilsisi šv. Jokūbo Apaštalo palaikai. Ten lankėsi ne tik Našlaitėlis, bet ir jo brolis Jurgis, būsimasis kardinolas.

⁴⁶ Iberija (*Hiberia*) – senasis Ispanijos pavadinimas.

⁴⁷ Abi Teutonijos – tai Aukštutinė ir Žemutinė Vokietija.

Memfis, Faras ir Nilo krantai aplankyti jo buvo.
 Kiek daug džiaugsmo suteiks kunigaikštis, šias pareigas gavęs,
 Tiems kraštams, kuriuose jis pats yra pagarsėjęs!
 Sveikina jį Italijos žymūs vadai ir didikai,
 260 Tie, kurie jau anksčiau tą šlovę jam pranašavo.
 Ir į teutonų žemes šią džiugią žinią nunešiu,
 Joms Kunigaikščio Imperijos⁴⁸ vardą ir šlovę priminsiu,
 Nes jaunystėje čia jis daugel metų praleido,
 Vokiečių kalbą išmoko gerai, studijavo daug mokslų.
 265 Čia už visus labiau Augusta, vindelikų miestas⁴⁹,
 Savo šlove garsi, per ją teka Vindas ir Likas.
 Tau pranešiu pirmiau nei kitiems tą žinią džiaugsmingą,
 Būtum laimingas miestas, jei čia nebūtų užgimus
 Filumena pabaisa⁵⁰, baisios erezijos motė.
 270 Bet jau gėda dabar tam miestui dėl šitos pabaisos,
 Jis maitina geruosius menus ir religiją garbią.
 Čia Radvilà kunigaikštis lyg į garsiuosius Atėnus
 Tris savo sūnus paaugusius išsiuntė, atžalas savo,
 Ir pasitaręs pavedė Jėzaus Draugijos vienuoliui⁵¹,
 275 Kad nuo šiol jiems būtų lyg tėvas antrasis ir vadas.
 Šitaip tėvui vaikus išmokyti baisiai rūpėjo
 Ir nuo mažens su mokslais kartu pamaldumą įskiepyt.
 Taip jėzuitų tėvais kunigaikštis tikėjo ir gerbė.
 Juos neseniai gražinau Nesvyžiun ir pranešiau tėvui,
 280 Kokią pagarbą jiems keliaujantiems rodė lankyti

⁴⁸ Aliuzija į Mikalojaus Kristupo Radvilos turimą Šventosios Romos imperijos kunigaikščio titulą (*Sacri Romani Imperii princeps*). (Red. past.)

⁴⁹ *Augusta Vindelicorum* – senasis Augsburguro pavadinimas. Vindelikai – keltų gentis, gyvenusi tarp Helvetijos, Alpių ir Dunojaus.

⁵⁰ Filumena (gr.) – „mylinti nesantaiką“, „pilna pykčio“. Taip apibūdinamas 1530 m. Augsburge priimtas evangelikų-reformatų „Tikėjimo išpažinimas“ („Confessio fidei“).

⁵¹ 1604 m. į Augsburguro jėzuitų akademiją išvyko studijuoti Našlaitėlio sūnūs: Jonas Jurgis (1588–1625), Albertas Vladislovas (1589–1636) ir Kristupas Mikalojus (1590–1607). Ten juos globojo Lukas Felicijonas Masalskis ir jėzuitas Melchioras Ditijus, buvęs Nesvyžiaus kolegijos rektorius (Tomasz Kempa, *Mikołaj Krzysztof Sierotka*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe „Semper“, 2000, p. 248–249; *RM*, p. 371–376). Čia turbūt turimas omenyje kuris nors iš šių jėzuitų.

Miestai, valdovė Prahà, ispanų karaliaus legatas,
 Kaip maloniai juos priėmė Augsburgas, kiek daug parodė
 Meilės ir pagarbos tasai herojiškas miestas,
 Žodžiais ir dovanom palankumą savo įrodęs.
 285 Kovo penktoji diena, Kazimiero šventei praėjus,
 Juos visus sveikus į Augustos atvedė miestą.
 Vos tik pranešiau, kad lietuvių herojai atvyko,
 Atžalos trys kunigaikščio Radvilos, jo palikuonys,
 Tie, kas bus ateity šio licėjaus puošmenos garsios, –
 290 Tuoj Eustachas Valavičius⁵², Vilniau, tavo atstovas,
 Trąkų kustodas, ryškus šviesulys garbiųjų didikų
 (Jis privalo karaliui pranešt, kokios spręstinos bylos),
 Radvilos jis pasitiko vaikus ir pasveikino meiliai,
 Na, o paskui su žemiečiais mielais susėdo puotauti.
 295 Kai pakilus aušra spinduliais savo apšvietė žemę,
 Trys atvyksta svečiai ir senato dovanas neša:
 Trisdešimt dvi metretàs⁵³ Falerno⁵⁴ stipriojo vyno,
 Du ąsočius medaus, jį sunešė darbščiosios bitės,
 Dovanos šios šventajam pasninkui buvo paskirtos.
 300 Vienas iš pasiuntinių kunigaikščius kalba iškilminga
 Sveikino ir tautos bei senato pagarbą reiškė
 Ir palankumą taip pat, ir visokią pagalbą žadėjo.
 Kai penkiolikta kovo diena galiausiai išaušo,
 Vyksta į gimnaziją, ji skirta kilmingiesiems,
 305 Fugerio lėšomis pastatyta⁵⁵, Klariečio palestra⁵⁶
 Nori matyti, čia juos Polihimnija⁵⁷ veidu džiaugsmingu

⁵² Eustachijus Valavičius (1572–1630) – Vilniaus vyskupas (1616–1630). 1604 m. iš tiesų lankėsi Augsburgėje, bet neaišku, ar buvo ten atvykęs specialiai dėl Našlaitėlio vaikų, ar kitais tikslais.

⁵³ Metreta (gr.) – atėnietiškas skysčių talpos matas (39,29 l) ir tokios talpos indas.

⁵⁴ Falerno vynas iš Kampanijos srities buvo laikomas vienu geriausių vynų Italijoje.

⁵⁵ Orig. *Fuggaricis opibus*. Jokūbas Fugeris (Jacobus Fugger, 1459–1525) – vokiečių bankininkas, mecenatas, finansavęs Augsburgėje įvairias statybas.

⁵⁶ Klarietis – Apolono epitetas nuo Klaro miesto, kur buvo jo šventykla ir orakulas. „Klariečio palestra“ čia reiškia humanitarinius mokslus, retorikos pratybas.

⁵⁷ Polihimnija – viena iš devynių mūzų, himnų ir poezijos globėja.

Ir visa Akademija, tais svečiais apsidžiaugus,
 Priima juos džiugiai, iškilmingas vaišes surengia.
 Ypač tėvas Arpino⁵⁸, jaunuoliu gražiu pavaizduotas,
 310 Žodžiais labai maloniais naujus alumnus pasitinka,
 Čia iš taip toli žinių atvykusius semtis.
 Jiems Periklio iškalba⁵⁹ giria čia dėstomus mokslus,
 Ragina siekti aukštų pamaldumo ir meno viršūnių,
 Primena tėvo dorybes ir juo sūnus skatina sekti.
 315 Jis darbais ir šlove tėvynės olimpą pripildė.
 Aš dabar jau žinau apie naują jo garbę ir šlovę,
 Žinią tą privalau visam pasauliui pranešti.
 Taigi, Vilija, lik sveika ir gyvuoki laiminga,
 Vilniau, ir tu drauge su tauta ir didikais lik sveikas.
 320 Tarė Žinia ir ištiesus sparnus, pakilus nuskrido.
 Upių valdovė žvilgsniu ją palydi ir šitaip prabyla:
 „Skrisk ir pasauliui visam pranešk tą naująją žinią,
 Mano vaivadą ir mane iškelk lig padangių.“
 Na, o tada savo vilijades, drijades ir napėjas,
 325 Ir najadžių ratelį sukviečia: „Mielosios nimfos,
 Sako, manuos vandenuos ir šaltinius šalia jūs gyvenat
 Ir miškuos netolies, kiek daug mums suteikė džiaugsmo
 Deivė pasiuntinė, čia ką tik buvojusi, rodos,
 Jūs pajutot taip pat, nes pritarėt savo plojimais.
 330 Tad paklausykit dabar, ką jums reikės padaryti,
 Ką privalu padaryt, valdytoją naują sutinkant.
 Pinkit iš tų žiedų vainikus, ir žalios girliandos
 Lai papuošia vartus ir gatves, jam įeinant į miestą.
 Tekuria kitos eiles, poetus lietuvių temoko,
 335 Kad iš Fokidės versmės⁶⁰ pasisemtų jie įkvėpimo.
 Jūs, najadės, lanksčiuoju skietù juk mokate austi

⁵⁸ Orig. *Pater Arpinas*, „tėvas Arpinietis“. Arpiniečiu (Arpinas) buvo vadinamas iš Arpino miesto kilęs Ciceronas. (Red. past.)

⁵⁹ Periklis (493–429 m. pr. Kr.) – žymus Atėnų politikas ir oratorius.

⁶⁰ Fokidė (gr. *Phocis*) – sritis vidurio Graikijoje, kur buvo Parnaso ir Helikono kalnai bei Kastalijos šaltinis, poetinio įkvėpimo vietos.

Lino drobes ir jas siuvinėti meniškais raštais,
 Auskite audeklą, bus tai reta dovana atminimui
 Ir tikrai tinkama kunigaikščiui šviesiausiam pagerbti.
 340 Savo rankom mikliom ir menu išmaningu, najadės,
 Kilimą auskit ir jį įvairiom figūrom papuoškite,
 Ir Radvilų gentainius visus jame pavaizduokit,
 Kad vaivada naujasis taip pažinti galėtų
 Veidus ir žygius saviškių, kad imtų jais džiaugtis,
 345 Ir kad kiltų jam noras pačiam bežiūrint varžytis.
 Jūs juk atmenat veidus ir darbus senųjų herojų,
 Kol jie dar buvo gyvi, jie jūsų krantus ir pakrantes
 Puošė, tikrai verti pelnyti amžiną šlovę.“
 Vos tik Vilija baigė kalbėt, kai visos bematant
 350 Imasi darbo. Tuoju, kaip įprasta audžiant, rankoves
 Atsiraitoja ir tai, kas liepta, ima daryti.
 Joms stropioji Neris⁶¹ vadovauja ir motė Neėra.
 Audžia pirmiausia, kaip čia italų giminės kelios
 Nuo tirono pykčio baisaus iš Lacijaus bėga,
 355 Perplaukę jūras plačias, pastovias sodybas čia kuria
 Gotų ainiai lietuvių krašte, jų Publijus vadas
 Buvo Libonas, arba, kaip sako kiti, Palemonas.
 Kunas, sūnus Palemono, turėjo Gimbutą sūnų,
 Buvo jis liūto širdies ir turėjo pravardę Elnias.
 360 Gimbutui gimė sūnus, ir jis gavo Montvilo vardą.
 Na, o iš Montvilo Radvila gims, pirmasis gentainis
 Ir visos Radvilų giminės pradininkas ir tėvas.
 Jis iš pradžių apeigoms pagonių dievų vadovavo,
 Gerbė giraičių dievus, bet vėliau pasidarė jų priešu.
 365 Priėmė krikšto vandenį ir išganingąją šviesą,
 Ir Mikalojaus vardu⁶² panorėjo būt pavadintas,

⁶¹ Orig. parašėte pastab: *Villia Lituanice Neris* („Vilija lietuviškai Neris“).

⁶² Radvilų giminės pradininku laikomas Radvila Astikaitis. Jo sūnus Mikalojus Radvilaitis (m. 1510) – Vilniaus vaivada ir LDK kancleris (1491–1510), vadinamas Senuoju. Turėjo 4 sūnus: Mikalojų, Joną, Albertą, Jurgį bei dukterį Oną. (Plg. *Radvilų metraštis*, p. 251, išn. 38. Komentarai Dariaus Antanavičiaus. Gimimo ir mirties metai patikslinti pagal: *Urzędniczy Wielkiego Księstwa Litewskiego. Spisy*, t. 1: *Województwo wileńskie. XIV–XVIII*

Mat žinojo, kad šis mokėjo vargšams padėti
 Ir kad lietuvių krašte jis garbinamas ypatingai.
 Jurgio vardą, kurį pirmajam duodavo sūnui,
 370 Astikas pirmąkart savo sūnui davė antrajam.
 Paprotį šį ligi šiol tebesaugo dorieji vaikaičiai,
 Kad pirmasis sūnus Mikalojaus vardą turėtų.
 Vilniaus vaivada Mikalojus, Kazimierui valdant⁶³,
 Dvejetą metų išbuvo, kare ir taikoj pelnęs šlovę,
 375 Taip vaizduojamas jis, garbingo amžiaus senolis,
 Sakoma, kad pragyveno jisai beveik šimtą metų.
 Jam prie šono miestai iškilę, kuriuos jis įkūrė:
 Melnikas ir Drohičinas, ir karališko Gardino sienos,
 Ir Naugarduko pilis, ir Brastos sutvirtinti kuorai⁶⁴.
 380 Seka jo pėdom sūnus, kaip ir tėvas, vardu Mikalojus⁶⁵,
 Brolis jo vyskupas⁶⁶, savo senolių paliktą dėmę
 Nutrina ir žalas panaikina, viešai pripažinęs.
 Jo mielame veide prakilnumas žavintis spindi,
 Nors ir pražilę plaukai, bet senatvė jam veikti nekliudo.
 385 Žavisi juo Aleksandras karalius⁶⁷, kad valgo saikingai

---

wiek, oprac. H. Lulewicz [i in.], Warszawa: DiG, 2004, p. 192–193, 715. Krikščioniškas Radvilos Astikaičio vardas – Mikalojus. Už šiuos ir kitus Radvilų biografinių duomenų patikslinimus dėkoju Kęstučiui Gudmantui – red. past.).

⁶³ Kazimieras Jogailaitis (1427–1492) – Lietuvos didysis kunigaikštis (1440–1492) ir Lenkijos karalius (1447–1492).

⁶⁴ Melnikas, Drohičinas, Gardinas, Naugardukas, Brasta (Brestas) – Lietuvos Didžiąjai Kunigaikštystei priklausę miestai, dabar esantys Baltarusijos Respublikos teritorijoje. Apie tai, kad juos „įkūrė“ (*condidit*) Radvila Senasis, nemini jokie istoriniai šaltiniai. Tiesa, yra žinoma, kad jis buvo Naugarduko vietininkas (1488–1490) (pastarasis pastebėjimas Kęstučio Gudmanto – red. past.). Su šiais miestais yra susiję vėlesnieji Radvilos.

⁶⁵ Mikalojus Radvila (1470–1521/1522) – vyriausias Radvilos Senojo sūnus, ėjo Lietuvos valstybėje daug svarbių pareigų, tarp jų Vilniaus vaivados ir didžiojo kanclerio.

⁶⁶ Albertas Radvila (1478–1519) – Radvilos Senojo trečiasis sūnus, Vilniaus vyskupas (1507–1519). Saliamonas Risinskis rašo, kad jisai „ypač išgarsėjo už dosningiausias geradarystes neturtėliam ir už ypatingą atkaklumą naikinant savo protėvių stabus“ (Saliamonas Risinskis, *Trumpas pasakojimas apie garsiuosius šviesiausiojo didiko, Biržų ir Dubingių kunigaikščio Kristupo Radvilos žygius*, parengė, iš lotynų kalbos vertė, komentarus ir pratarmę parašė Sigitas Narbutas, Vilnius: LLTI, 2000, p. 143. Toliau – Risinskis, *TP*).

⁶⁷ Aleksandras Jogailaitis (1461–1506) – Lietuvos didysis kunigaikštis (1492–1506) ir Lenkijos karalius (1501–1506). Palaidotas Vilniaus katedroje.

Ir kad vandenį geria tiktai. Šalia jo matyti
 Jo žmona nupiešta, žavi Gedimino vaikaitė⁶⁸
 Ir Gediminas senelis greta, spindėdamas auksu,
 Ir vaikaitis Jogaila, viltis giminės nuostabiausia.
 390 Štai iš kur Šiaurės kraštas turės ateity tiek valdovų,
 Tiek karalių, kuriuos pripažins tolimiausiaji Tulė⁶⁹.
 Keturis sūnus jisai išaugino, jie lenkų senato
 Puošmenom tapo, o Radvila juos stebėdamas džiaugias,
 Kad Žygimantui valdant Pirmajam jie taip išgarsėjo⁷⁰.
 395 Kurijaus, Roma, tu mums neminėk nei Serano, Metelo⁷¹,
 Tai, ką likimas jiems atnešė trims, Radvila gavo vienas.
 Jis vienuolyną pastatė (antai jį matom išaustą)
 Vilniuje ant kalvos, švento Jurgio turintį vardą.
 Skyrė lėšų taip pat, Bernardinai, tavam vienuolynui,
 400 Amžino poilsio ten jo kaulai ilsis atgulę⁷².
 Tęsė jo darbą sūnus, kaip ir tėvas vardu Mikalojus⁷³.
 Vargiai ar kuo kitu Radvilų giminė taip didžiavos:
 Jis Kunigaikščio Romos imperijos titulą gavo
 Ir daugybę kitų pareigų garbingų turėjo.
 405 Kai Aleksandrui valdant, jis taurininku tarnavo,
 Bialoj bažnyčią tuomet ir pilį galingą pastatė,
 Dar prieš tai Naugarduko ir Trakų sustiprino pilį,

⁶⁸ Čia panegirikos autorius grįžta prie Radvilos Senojo ir jo žmonos Sofijos Onos Manvydaitės. Manvydai pagal legendinę genealogiją buvo kildinami iš Gedimino vyriausio sūnaus Manvydo (patikslinta K. Gudmanto – red. past.).

⁶⁹ Tulė (lot. *Thule*) – antikinėje mitologijoje tolimiausia žemė Europos šiaurėje. Panegirikos autorius čia galbūt daro aliuziją į LDK valdovų ryšius su Švedijos monarchų Vazų gimine.

⁷⁰ Žygimantas Senasis (1467–1548) – Lenkijos karalius ir Lietuvos didysis kunigaikštis (1506–1548), kaip Lenkijos karalius vadinamas Žygimantu I.

⁷¹ Minimi žymių senovės Romos giminių atstovai, tarp kurių buvo konsulų, karvedžių, senatorių, tačiau sunku pasakyti, kokius konkrečiai vardus čia turi galvoje panegirikos autorius.

⁷² Mikalojus Radvila Senasis (m. 1509/1510) finansavo Šv. Jurgio bažnyčios ir karmelitų vienuolyno statybą. Jis taip pat buvo ir Vilniaus Bernardinų bažnyčios fundatorius, ten ilsisi ir jo palaikai. Tėvo darbus tęsė sūnus Mikalojus Radvila (1470–1522). Kartais šie asmenys painiojami (Risinskis, *TP*, p. 142; *Lietuvos vienuolynai*, Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 1998, p. 287, 400).

⁷³ Čia vėl grįžtama prie Mikalojaus Radvilos Senojo sūnaus Mikalojaus Radvilos. Žr. išn. 65.

Kol iškilo aukščiau ir Vilniaus vaivada tapo.
 Buvo jisai katalikų tikėjimo griežtas gynėjas
 410 Ir pamaldumą senolių karštai globojo ir gynė.
 Jei negalėjo kurioj dienoj į bažnyčią nueiti,
 Prie išganingų altorių kai buvo aukojamos Mišios, –
 O pamaldume, šlovės vertas! – save tądien baudė,
 Pasninko laikėsi, pilvo žabodamas norus,
 415 Vien tik duonos kąsniu ir vandeniu būdavo gyvas.
 Duodavo patarimus sumanius, išvalgiai samprotavo,
 Baudė kaltuosius griežtai, jiems bausmių sunkių negailėjo.
 Jis visos Lietuvos didžiuoju kancleriu tapo,
 Glinskio⁷⁴ klatingiems tikslams pasipriešino, kiek tik įstengė.
 420 Jį Žygimantas kaip palydovą sau pasirinko,
 Kai į Pozonijų⁷⁵ vyko, kur tarėsi vengrai ir čekai⁷⁶.
 Jam, nusipelnusiam daug tėvynei ir garsų trofėjais,
 Cezaris herbą ir kunigaikščio suteikė vardą⁷⁷,
 Jo palikuonys lig šiol vardu šiuo garbingu didžiuojas.
 425 Brolis jo spindi šalia: mitra, pektoralas jį puošia,
 Albertas⁷⁸, Vilniaus miesto vyskupas jis dešimtas.
 Pats turtingas, daugybę beturčių globojo ir šelpė,
 Juos maitino kasdien, valgius pirmiausia jiems nešė.
 Jei dalyvaudavo kartais svečiai, sakydavo, leiskit
 430 Man pamaitinti anuos, juk jie svečiai yra Kristaus.
 Pats tuomet prie stalo prisėsdavo, ten buvo valgiai,
 Skurdžiai labai parengti, jis mažai ir valgė, ir gėrė.

⁷⁴ Mykolas Glinskis (apie 1460–1533) – LDK rūmų maršalas (1500–1507), kariuomenės vadas, 1508 m. sukėlęs maištą prieš naująjį Lietuvos didįjį kunigaikštį Žygimantą Senąjį, tačiau pralaimėjęs ir pabėgęs į Maskvą. Mikalojus Radvila tuomet rėmė Žygimantą Senąjį.

⁷⁵ Pozonijus (*Posonium*), arba Presburgas – dab. Slovakijos sostinė Bratislava.

⁷⁶ Imperatorius Maksimilijonas I (1459–1519) 1515 m. buvo sukvietęs žymiausias visos Europos monarchus į Bratislavą ir Vieną, norėdamas suvienyti juos kovai prieš turkus ir atšvęsti savo anūkų sužadėtuves: Ferdinando (1503–1564) su Vengrijos ir Čekijos karalaitė Ona ir Marijos (1505–1558) su Vengrijos sosto įpėdiniu Liudviku (1506–1526) (Risinskis, *TP*, p. 141; *RM*, p. 268).

⁷⁷ Primenama, kad 1518 m. Šventosios Romos imperijos kunigaikščio titulą Mikalojui Radvilai suteikė imperatorius Maksimilijonas I. Taip pat žr. išn. 17.

⁷⁸ Žr. išn. 66.

- Romon nuvyko ir ten Romos vyskupui, Kristaus atstovui⁷⁹,
 Pagarbą rodė, jam pamaldžiai bučiuodamas kojas.
- 435 Vilniuje jo dėka ne viena pastatyta bažnyčia,
 Ir šventais reikmenim, ir puošyba puikia išdabinta.
 Trečias brolis greta spinduliuoja Jurgis⁸⁰, auksinėm
 Gijom įaustas, jisai vaivada tapo Kijevo miesto,
 Tėvui tebesant gyvam, ir buvo maršalas seimo.
- 440 Trylika kartų maskvėną jisai sutramdė ir skitą,
 Ir nugalėta Prūsija jo galybę pajuto.
 Vilnius, tėvui numirus, jį pagerbė kaip kaštelioną.
 Žemėse savo jisai bažnyčių daugel pastatė
 Mūrinių ir vienoje sau nuosavą įrengė ceļę,
- 445 Kur pasislėpdavo ir maldas vis siūsdavo dangui,
 Kai atgailos ir susikaupimo ateidavo metas,
 Laukiant, kol prisikels kitados nukryžiuotasis Kristus.
 Jo duktė Barbora⁸¹ su karališka spindi karūna,
 Goštauto buvo pirmiausia žmona, už jo ištekėjus,
 450 Tapo vėliau ji mylima žmona karaliaus Augusto.
 Garsina jį pamaldūs darbai ir nuopelnai karo,
 Ir vedybos karališkos, kas už jas dar garsesnio?
 Štai Mikalojus⁸², tėvui dorybėmis savo prilygęs,
 Jis kunigaikštis Dubingių ir Biržų, ir kancleris taipgi,
 455 Tavo, Vilniau, jis vaivada buvo, tau vadovavo,

⁷⁹ Romos vyskupas tuomet buvo Julijus II (tikr. Giuliano della Rovere, 1443–1513), popiežius (1503–1513) (*RM*, p. 260, 263).

⁸⁰ Jurgis Radvila (1480–1541) – jauniausias Mikalojaus Radvilos Senojo ir Sofijos Manvydaitės sūnus, LDK taurininkas (1509–1517), Kijevo vaivada (1511–1514), Trakų (1522–1527), Vilniaus (1527–1541) kaštelionas, LDK didysis etmonas (1531–1541) (*RM*, p. 264–267; Risinskis, *TP*, p. 145).

⁸¹ Barbora Radvilaitė (1522–1551) iš pradžių buvo ištekėjusi už Trakų vaivados Stanislovo Goštauto (m. 1542), o vėliau, 1547 m., už Lenkijos karaliaus ir Lietuvos didžiojo kunigaikščio Žygimanto Augusto (1520–1572).

⁸² Mikalojus Radvila Rudasis (1512–1584), ėjęs daug svarbių pareigų Lietuvos valstybėje, ypač pasižymėjęs per Livonijos karą. Apie tai išsamiai pasakoja Jono Radvano poema *Radviliada* (žr. Jonas Radvanas, *Radviliada*, iš lotynų k. vertė Sigitas Narbutas, Vilnius: LLTI, 2009). (Nurodyta gimimo data paneigta, dabar laikoma: apie 1515 m. – Marek Ferenc, *Mikołaj Radziwiłł „Rudy“ (ok. 1515–1584): Działalność polityczna i wojskowa*, Kraków: Historia Jagellonica, 2008, p. 15. – Patikslinta K. Gudmanto – red. past.).

- Kario ir vado narsaus tuomet jis pareigas ėjo.
 Kaip kariuomenės vadas vyriausias prieš Maskvą jis ėjo
 Ir, su nedaug karių į mūsų atvirą stojęs,
 Keturiskart daugiau karių ir vadą paklojo.
- 460 Ir karalius Batoras jo narsumą patyrė,
 Kai, Livonija, tau uždėtą nuėmė jungą.
 Vos tiktai jo pergalingą erelį ir ženklus išvydo,
 Priešai tuojau išsigandę apsigrėžė ir ėmė bėgti.
 Dar gali pamatyti jo vaikus šalia pavaizduotus:
- 465 Tai – Mikalojus⁸³, anksti Naugarduko vaivada tapęs,
 Tėvo vardą turįs (sūnus šito garsiojo tėvo –
 Tu, kaštelione Trakų⁸⁴); ir tas, kurio štai netekom,
 Vilnius verkė vaivādos tuomet, Lietuva – karo vado⁸⁵.
 Atmena jį maskvėnai lig šiol, karo žaibu vadinę,
- 470 Ir Sudermano tirono būrius jisai nuginklavo.
 Trys vaikai lig šiol dar verkia mirusio tėvo.
 Jonušas⁸⁶, taurininkas karaliaus. Čia matos ir antras,
 Jį Kotryna Tenčinska pagimdė ir Kristupo⁸⁷ vardą
 Davė kaip tėvo, jisai karaliui uoliai tarnauja.
- 475 Dar sesuo Elzbieta, pamaldumui didžiai atsidavus,
 Tavo, Sapiega Leonai⁸⁸, kancleri, ji sutuoktinė,

⁸³ Mikalojus Radvila (1546–1589) – Radvilos Rudojo sūnus, aktyviai dalyvavo valstybės gyvenime ir Livonijos kare.

⁸⁴ Kreipiamasi į Jurgį Radvilą (1578–1613), Mikalojaus Radvilos sūnų ir Mikalojaus Radvilos Rudojo anūką, kuris nuo 1600 m. buvo Trakų kaštelionas.

⁸⁵ Kristupas Radvila Perkūnas (1547–1603) – antrasis Radvilos Rudojo sūnus, buvo žymus valstybės pareigūnas, Livonijos karo dalyvis. Jam skirta Pranciškaus Gradausko poema *Žygis į Maskvą (Hodoeporicon Moschicum, 1582)* ir Andriaus Rimšos poema *Dešimtmetis pasakojimas (Deketeros akroama, 1585)* (Risinskis, *TP*, p. 162–166; *RM*, p. 324–327 ir *passim*).

⁸⁶ Jonušas Radvila (1579–1620) – Kristupo Radvilos Perkūno ir Kotrynos Ostrogiškės sūnus, Biržų, Dubingių ir Slucko kunigaikštis. 1606–1609 m. vienas iš nedaugelio lietuvių didikų dalyvavo Mikalojaus Zebžidovskio rokoše, arba maište prieš absoliutinės valdžios siekusį Zigmantą Vazą. Viešai išpažino evangelikų reformatų tikėjimą.

⁸⁷ Kristupas Radvila (1585–1640) – Kristupo Radvilos Perkūno ir Kotrynos Tenčinskos sūnus, Biržų ir Dubingių kunigaikštis, aktyvus Reformacijos veikėjas, žymus karo vadas.

⁸⁸ Elzbieta Radvilaitė (1583–1611) – Radvilos Perkūno ir K. Tenčinskos dukra, LDK kanclerio Leono Sapiegos (1557–1633) žmona (nuo 1599 m.) (*RM*, p. 363).

Tad ir tavasis veidas šviesus čia matosi aiškiai,
Tavojo proto šviesa spinduliuoja ir liudija brandą.
Dar viena eilė šio kilimo užima plotą:

480 Nimfoms darbas patinka, greta valdytojo naujo
Vilniaus vaivados (jam juk kilimas bus dovanotas),
Jo senelis Jonas⁸⁹ išaustas, garsėjęs dorybėm,
Buvęs didysis maršalas, Trakų pilies kaštelionas,
Jis pastatė Slonimo pilį ir jai vadovavo,

485 Eidamas brolio keliu⁹⁰, jisai atvyko į Romą.
Tai pamaldumo vieta, čia savo sostą pastatė
Kristaus tikėjimas ir šventus įstatymus rengia.
Valdo šį miestą ir pasaulį visą prižiūri
Tėvas raktanešys, atstovas Kristaus šioj žemėj,

490 Žemėje ir danguje jis turi teisę išrišti
Surištus ir, atvirksčiai, surišti tuos, kuriuos verta.
Popiežius Julijus⁹¹ laikė tuomet vadžias savo rankoj,
Jo asmeny Radvila pagarbino Viešpatį Jėzų,
Kai prie aukščiausio ganytojo kojų atsiklaupė melstis

495 Ir maldas nustatytu laiku, kaip kunigas daro,
Savo valia kasdien jis Aukščiausiam Viešpačiui siuntė.
Jo pastangom ir lėšom gausiom pirmiausia įkurtos
Buvo Nesvyžiaus ir Dubrounos parapijos⁹² šventos.
Kai ateidavo pasninko metas, kaip liaudis įpratus

500 Jo laikytis, tuomet tik duoną visai neraugintą
Ir ant karštų pelenų greit iškeptą vien tiktai valgė.
Šventas alki dangaus! Mirtingųjų ten nevedi sielų,
Bet didžiausius vadus vedi išbandyti sunkumų,
O sunkumai dorus į žvaigždynus iškelia aukštus.

505 Jono kilni atžala Mikalojus⁹³, sūnus pats vyriausias,

⁸⁹ Jonas Radvila (1474–1522) – Mikalojaus Radvilos Senojo ir Onos Manvydaitės sūnus, Mikalojaus Radvilos Juodojo tėvas, Nesvyžiaus-Olykos Radvilų šakos pradininkas.

⁹⁰ Turimas galvoje Vilniaus vyskupas Albertas Radvila. Žr. išn. 66.

⁹¹ Žr. išn. 79.

⁹² Dubrouna – LDK Vitebsko vaivadijos Oršos pavieto centras.

⁹³ Mikalojus Radvila Juodasis (1515–1565) – Jono Radvilos ir Onos Kiškaitės vyriausias sūnus, LDK maršalas (1542), Lietuvos kancleris (nuo 1550), Vilniaus vaivada (1551), aktyvus Reformacijos veikėjas, Lietuvos politinio savarankiškumo gynėjas.

Buvo narsus karys vos jaunuoliško amžiaus sulaukęs,
 Liudija tai Starodubas, taip pat tvirtovė Opočkos,
 Savo žygiais narsiais jis pelnė nepaprastą šlovę.
 Buvo be galo brangus Žygimantui, lenkų karaliui:
 510 Davė šis Radvilai maršalo lazdą, kad norus piliečių
 Ja valdytų, vėliau ir kanclerio antspaudą gavo,
 Ir tavuoju vaivada, Vilniau, dar spėjo pabūti.
 Jis imperatorius brolius⁹⁴ aplankė ir kunigaikščiū
 Romos Šventosios Imperijos titulą gavo ir herbą⁹⁵.
 515 Nuotaką iš imperatoriaus rūmų karaliui Augustui
 Atvedė jis, Kotryną, karaliaus Habsburgo dukrą⁹⁶.
 Jis Ernestą tuomet pakrikštijo vandeniu švęstu,
 Tavo sūnų, Maksimilijonai, valdytojau čekų⁹⁷.
 Tris kartus prieš tave, Livonija, vedė karius jis,
 520 Mokė, Ryga, tave tikėjimą, pareigas gerbti,
 Visa tai kilime vaizdavo gyvos figūros.
 Tavo vaikų pamaldumas, narsusis Radvila, tęsė
 Tavo žygius ir prie jų dar garsesnę šlovę pridėjo.
 Vaivada naujas⁹⁸, šiame kilime, kartu trys jo broliai,
 525 Spindi, kiekvienas sava spalva ir menu pavaizduotas.
 Tarsi gyvi, gali pagalvot, kad Miròno⁹⁹ tai darbas,
 Ar kas kitas jų veidus marmure būtų įspaudęs,

⁹⁴ Radvila Juodasis buvo dukart paskirtas pasiuntiniu pas imperatorių Karolį V (1500–1558), Ispanijos karalių (1516–1556), ir jo brolių Ferdinandą I (1503–1564), Čekijos ir Vengrijos karalių (nuo 1526) (Risinskis, *TP*, p. 157).

⁹⁵ Šventosios Romos imperijos kunigaikščio titulą Radvila Juodasis gavo 1547 m.

⁹⁶ Kotryna Habsburgaitė (1533–1572) tapo trečiąja Žygimanto Augusto žmona po Barbaros Radvilaitės mirties. Radvila Juodasis atstovavo karaliui vedybų *per procura* (it.) ceremonijoje Vienoje.

⁹⁷ Maksimilijonas II (1527–1576) – Čekijos (1562–1575) ir Vengrijos (1563–1572) karalius, Šventosios Romos Imperijos valdovas (1564–1576). Ernestas (1553–1595) – jo sūnus, po Žygimanto Augusto mirties nuolat buvęs kandidatu į Lietuvos ir Lenkijos sostą (Risinskis, *TP*, p. 156–157).

⁹⁸ Mikalojus Kristupas Radvila Našlaitėlis (1549–1616) – Radvilos Juodojo ir Elzbietos Šidloveckos vyriausias sūnus, Nesvyžiaus ir Olykos kunigaikštis, 1604 m. tapęs Vilniaus vaivada.

⁹⁹ Mironas (gr. Myron) – V a. pr. Kr. graikų skulptorius, pirmasis bandęs išreikšti skulptūroje kūno judesius, vidinius išgyvenimus. Viena garsiausių skulptūrų – „Diskobolos“ („Diskobolos“).

Galbūt Fidijas¹⁰⁰ gryno aukso luite juos išraižė.
 Būtum galėjęs tai iš Augustos papasakot nimfoms,
 530 Kaip spinduliais vaizduotinus veidus peršviesti tinka.
 Atrasta tai neseniai, Radvilų palikuonys atėję
 Gali tai pamatyti ir kartu su daugybe žavėtis.
 Apelio¹⁰¹ braižas toksai, kas jo nežino, tas gali
 Kontūrus piešti tiktai, tačiau tikrasis paveikslas
 535 Veido bruožus privalo išreikšti ir atvaizdą gyvą,
 Vokiečių meno tatau tradicija ir įgudimas.
 Taigi čia vaivada tikru vaizduojamas veidu,
 Rimtas jisai, malonus ir pamaldžią sielą atspindi.
 Puošia jį balti smilkiniai, tarsi gulbių plunksnelės,
 540 Mat žiliems ir garbingiems žmonėms pagarba daug didesnė,
 Dėvi jisai rūbūs ne auksu ir purpuru puoštus,
 Juos ne tik didikai arba karaliaus dvariškiai
 Dėvi, tačiau ir tie, kas bando karaliui prilygti.
 Tarp pareigybių garbių nūnai nebeliko skirtybės,
 545 Ir nusipelnusių vyrų ženklai visur išbarstyti,
 Net ir vežėjus dabar ir purpuras puošia, ir auksas.
 Mūsų herojų gaubia tamsus apsiaustas lig žemės,
 Jo viduje taip pat viešpatauja rimitis, santūrumas.
 Jei lengvabūdis kuris, išdidus ar prasčiokiškai elgias
 Ir nepakenčia Kristaus gerbėjams tinkamo rūbo,
 550 Tam savo vaikui jis liepia rimities, santūrumo laikytis.
 Matosi čia jo sūnūs šeši, iš santuokos gimę,
 Dukros trys ir žmona, juoda kıklada¹⁰² apsiautaus.
 Klūpo ir, abi rankas pamaldžiai susidėjus,
 555 Rodos, meldžias jinai ant kryžiaus kabančiam Kristui.
 Višnioveckių garsios giminės jinai palikuonė¹⁰³,

¹⁰⁰ Fidijas, Feidijas (gr. Pheidias) – žymiausias V a. pr. Kr. graikų skulptorius, sukūręs Dzeuso, Atėnės, Apolono statulas, puošęs Partenono šventyklą Atėnuose.

¹⁰¹ Apelis (gr. Apelles) – žymiausias IV a. pr. Kr. graikų tapytojas, Aleksandro Didžiojo rūmų dailininkas.

¹⁰² Kıklada (gr. *cyclos*) – platus, iki pėdų krintantis apsiaustas, kurį dėvėjo žymios romėnų moterys.

¹⁰³ Radvila Našlaitėlis 1584 m. vedė Elzbietą Eufemiją Višniovecką (1569–1596), Voluinės vaivados Kaributo Višnioveckio dukterį, su kuria susilaukė 6 sūnų ir 3 dukterų.

Tad pagrįstai Eufemijos vardą jai gimusiai davė,
 Mat pasaulyje buvo jinai gerą vardą įgijus,
 Vyru prilygo pamaldumu ir garbe su juo varžės.

560 Kai nukeliavo dangun, įgytą žemėje šlovę
 Dėl pamaldžių darbų išgarsino ji ir Olimpe.
 Lydi ją sūnelis¹⁰⁴, mirties pagrobtas vos gimęs,
 Veido švelnaus, jisai buvo tėvo vardu pavadintas.
 Gimė dvi dukros vėliau: Kotryna vardu vyresnioji

565 Ir antroji dukra Kristina, Kristaus gavusi vardą.
 Sofija, tavo sesuo, Eufemija, verkia tau mirus,
 Minsko vaivados Paco žmona, šlove jam prilygus,
 Sėdi kilime ji greta pamaldaus savo vyro.
 Ir ne mažiau savo motiną, brolių, dvi seseris brangias,

570 Mirusias dar per anksti, Elzbieta¹⁰⁵, atrodo, apverkia.
 Ją Gabrielius Tenčinskis, garsus to meto herojus,
 Sielos kilnios, narsus ir išvaizdą puikią turėjęs
 Vyras vedė. Dabar jie abu šį kilimą puošia.
 Rodos, galėtum sakyti, jog tai Eglė, Idui skirtoji,

575 Ar nerėjidė, kurią Nirėjas buvo pamilęs¹⁰⁶.
 Paskui seserį broliai penki pagal amžių sustoję,
 Lyg šviesuliai Radvilų šeimos ir žemės lietuvių.
 Jie dabar rungčiomis Apolono spindulius geria,
 Mokslo šviesą ir dvasios skaidrumą jie nori pasiekti.

580 Tris dabar Augustà prisiėmė lavinti, anksčiau juos
 Braunsbergo mūzos globojo¹⁰⁷, iš ten Italijon vyko,

¹⁰⁴ Pirmasis Radvilos Našlaitėlio ir Eufemijos Višnioveckos sūnus Mikalojus (1586/1587?). Tiksliai gimimo ir mirties data šaltiniuose įvairuoja. (Monografijos apie Našlaitėlį autorius Tomasz Kempa nurodo: g. 1587.I.7, m. 1588.X.4. – Tomasz Kempa, *Mikolaj Krzysztof Radziwiłł Sierotka (1549–1616) wojewoda wileński*, Warszawa: Semper, 2000, p. 247. Patikslinanti nuoroda Kęstučio Gudmanto – red. past.)

¹⁰⁵ Vyriausioji Radvilos Našlaitėlio dukra Elzbieta 1603 m. buvo ištekinga už Gabrieliaus, Tenčino grafo, Liublino vaivados (Risinskis, *TP*, p. 169).

¹⁰⁶ Eglė, Aiglė (gr. Aigle, lot. Aegle) – viena iš nerėjidžių; Idas – Mesėnijos karaliaus Afarėjo sūnus, dalyvavęs Kalidono šerno medžioklėje ir argonautų žygyje; Nirėjas (Nireus) – Charopo ir Aglajos sūnus, gražiausias iš graikų jaunuolių, kovojusių prie Trojos. Plg. Homeras, *Iliada*, II, 665–666.

¹⁰⁷ Braunsbergas (dabar Branėvas) – miestas Lenkijoje, vad. Karališkųjų Prūsų teritorijoje, prie Paserijos (Paslėka) upės, įtekančios į Aismares. Čia 1565 m. buvo įkurta jėzuitų kolegija,

O jaunesnieji gimtam Nesvyžiuje mokslus pradėjo.
 Auk, gyvuok ir klestėk, nuostabus Radvilos penketuke,
 Kol globoja tave charičių ir mūzų malonė,
 585 Ir kaip tavo tėvai gausių palik palikuonių.
 Jonai Jurgi¹⁰⁸, tiek amžiumi savo pralenki brolius,
 Tiek rimtais papročiais, tiek savo dvasios stiprybe,
 Tau vadovaujant, išliks Respublika, mokslai, šventyklos.
 Albertai¹⁰⁹, tavo širdis kilni ir tinkama Marsui,
 590 Būsi tėvynės šviesa ir jos apsauga, jei prireiktų.
 Kristupai¹¹⁰, tu save atiduodi Kristaus altoriams,
 Lai aukštybės, kaip dėdei¹¹¹, tau duos purpurinę kepurę.
 Zigmantai¹¹², tu taip pat nesi menkesnis už brolius,
 Didžią dvasią turi, nors ir silpname savo kūne.
 595 Tu, Aleksandrai¹¹³, medus, brangenybė, tėvo paveikslas,
 Gal kada nors Aleksandro Didžiojo vardą pelnysi.
 Purpuro rūbais greta Radvila Jurgis stovi, jų dėdė¹¹⁴,
 Jis kardinolų gretas ir švento senato papildo,

---

joje trumpai studijavo Radvilos Našlaitėlio sūnūs. Vėliau išvyko į Augsburgą. (Žr. išn. 51.)
 Jie yra studijavę ir Vilniuje.

- ¹⁰⁸ Jonas Jurgis Radvila (1588–1625) – Radvilos Našlaitėlio ir Eufemijos Višnioveckos sūnus, Trakų kaštelionas (1613), dalyvavo Chotyno mūšyje (1621).
- ¹⁰⁹ Albertas Vladislovas Radvila (1589–1636) – Radvilos Našlaitėlio ir Eufemijos Višnioveckos sūnus. Ėjo įvairias pareigas LDK. Palaidotas Nesvyžiuje, jėzuitų bažnyčioje.
- ¹¹⁰ Kristupas Mikalojus Radvila (1587/1590?–1607) – Radvilos Našlaitėlio ir Eufemijos Višnioveckos sūnus, kartu su broliais daug keliavo po Europą, studijavo Bolonijoje, kur ir mirė. Palaidotas Nesvyžiuje. Apie jį išlikę mažai žinių. Galbūt ruošėsi tapti dvasininku (žr. *RM*, p. 368 ir išn. 266).
- ¹¹¹ Turimas galvoje kardinolas Jurgis Radvila (1556–1600). Žr. išn. 114.
- ¹¹² Zigmantas Karolis Radvila (1591–1642) – Radvilos Našlaitėlio ir Eufemijos Višnioveckos sūnus, Maltos ordino riteris (nuo 1612). Mirė Italijoje, palaidotas Asyžiuje, Šv. Pranciškaus Asyžiečio bažnyčioje.
- ¹¹³ Aleksandras Liudvikas Radvila (1594–1654) – jauniausias Radvilos Našlaitėlio ir Eufemijos Višnioveckos sūnus, ėjo įvairias pareigas LDK, dalyvavo Chotyno mūšyje. Buvo silpnos sveikatos, 1653 m. išvyko gydytis į Italiją. Mirė Bolonijoje, palaidotas Nesvyžiuje, Šv. Mikalojaus jėzuitų bažnyčioje.
- ¹¹⁴ Jurgis Radvila (1556–1600) – Mikalojaus Radvilos Juodojo ir Elzbietos Šidloveckos sūnus, Vilniaus vyskupas (1579, konsekruotas 1583), Livonijos vietininkas (nuo 1582), kardinolas (1583), Krokuvos vyskupas (1591). Mirė Romoje, palaidotas Romos Švč. Jėzaus Vardo bažnyčioje.

Sunkią naštą pasaulio kartu su popiežium neša
 600 Ir netvirtas duris, kad negriūtų, it vyris sulaiko.
 Vilniau, tavo avis anksčiau jis kaip vyskupas ganė,
 Krokuva jį vėliau iš tavęs išplėšusi gerbė,
 Kol Roma pagaliau per anksti į Olimpą iškėlė.
 Albertas¹¹⁵ spindi greta, jo brolis, didis herojus,
 605 Jis Lietuvos valstybės maršalas buvo didysis,
 Ženklino jį išmintis, pamaldumas ir draugiškas būdas,
 Jis karalių Zigmantą tarsi Achatas lydėjo,
 Buvo jo pabrolys, iš Austrijos žemės atvedęs
 Karolio ir Marijos dukterį Oną garbingą,
 610 Būsimą žmoną, kuriai jokių dorybių nestigo.
 O koks Albertas būtų, jei būtų jam leidęs likimas!
 Jo žmona ligi šiol nepaliauja verkusi vyro,
 Kuršo kunigaikštytė Ona, palikuonė Gotardo,
 Rengiasi rūbais juodais ir naujų nenori vedybų
 615 Pamaldžioji Ona, dora ir garbinga herojė.
 Ir dukra Barbora, greta motinos štai pavaizduota,
 Taipgi dvi dukros, kurias per anksti pasiėmė dangūs.
 Tai Ona ir sesuo Kotryna, dvi mažos roželės,
 Ašarom jas apšlakstyk, Kauno mieste, padėjęs į kapą.
 620 Amžiaus, kurio seserims pagailėjo beširdis likimas,
 Tau tegu prideda, Jonai¹¹⁶ brangus, kilnūs jaunuoli.
 Tu – didžiausia šeimos viltis ir motinos džiaugsmas,
 Sveikas gyvuok ir tėvui Albertui stenkis prilygti.
 Ragina tėvo darbai ir dorybės juos tęsti ir gausint,
 625 Vilniuje švento Jono bažnyčioj juos antkapis mena.
 Vaivados brolis vyriausias toliau eilėje pavaizduotas,
 Vardą Pamaldžiojo gavęs, kilnus ir meilingas herojus.

¹¹⁵ Albertas Radvila (1558–1592) – Radvilos Juodojo ir Elzbietos Šidloveckos sūnus, ėjo įvairias pareigas LDK, tarpininkavo Zigmanto Vazos ir Onos Habsburgaitės vedybose (*RM*, p. 348). Buvo vedęs Kuršo kunigaikštytę Oną Ketlerytę (1585). Palaidotas Vilniuje, Šv. Jono bažnyčioje.

¹¹⁶ Jonas Albertas (1591–1626) – Alberto Radvilos ir Onos Ketlerytės sūnus. Jo dvi seserys Ona ir Kotryna mirė vaikystėje, o Barbora ištekėjo už Dorpato vaivados, vėliau Trakų kašteliono Mikalojaus Kiškos.

Tu – pavyzdys didikams, Stanislovai¹¹⁷, elgesio matas.
 Tu – lietuvių maršalas buvęs, žemaičių seniūnas,
 630 Džiaugės varguoliai tavim, dosnių sulaukę malonių,
 Džiaugės vienuoliai, taip pat dvasiškių luomas garbingas.
 Délei tikėjimo jis tolimiausias lankė šventoves
 Ir menku rūbeliu palaidotas būti panoro.
 Pašauktas buvo dangun, maldingumo darbus įvykdęs.
 635 Jo žmona Marija Mieščianka¹¹⁸ greta savo vyro,
 Sūnūs trys ir dukterys trys jų santuokoj gimė:
 Jurgis ir Stanislovas mirė dar vos mažamečiai,
 Dukterys dvi – Kristina, Elzbieta – brolių amžių pranoko:
 Ši pastaroji brigičių mokine Liubline tapo,
 640 Mokėsi mokslų šventų ir Minervos menų įvairiausių,
 Na, o kita vienuolyne Nesvyžiaus surado sau vietą.
 Matome čia Mikalojų¹¹⁹ ir Albertą¹²⁰, juos pavaizdavo
 Vilijos nimfos, brolius kilnius, Stanislovo sūnus,
 Jie prilygsta vienas kitam, kilmingi jaunuoliai,
 645 Parkos jiems verpia siūlus šviesius ir gero jiems linki.
 „Tai, ką nimfos išaudė dabar, sumaniusios greitai,
 Tai pirmasis kilimo vaizdas, – taip Vilija tarė, –
 Tęsite darbą rytoj ir jame paminklus pavaizduosit
 Azijos ir Europos, kuriuos kunigaikštis aplankė
 650 Iš pamaldumo meilės didžios ir įžado duoto
 Ir kuriuos patsai tėvynėje savo pastatė.
 Ten Nesvyžius stovės ir visa Lietuva ten matysis,

¹¹⁷ Stanislovas Radvila Pamaldusis (1559–1599) – Radvilos Juodojo ir Elzbietos Šidloveckos sūnus, nuo 1592 m. didysis maršalas, 1595 m. – žemaičių seniūnas, 1598 m. – Trakų kaštelionas. Mirė vykdamas Italijon, į Loretą. Palaidotas Vilniuje, Bernardinų bažnyčioje.

¹¹⁸ Marija Mieščianka-Radvilienė (1563–1600) už Stanislovo Radvilos Pamaldžiojo ištėkėjo 1582 m. Susilaukė 4 sūnų ir 2 dukterų. Pirmoji dukra Elzbieta (g. 1592) buvo ištėkėjusi du kartus: už Andriaus Jurgio Sapiegos ir Mikalojaus Zavišos. Antroji dukra Kristina (g. 1598) tapo benediktinių vienuole.

¹¹⁹ Mikalojus Kristupas Radvila (1589–1614) – Stanislovo Radvilos Pamaldžiojo ir Marijos Mieščiankos sūnus. Mirė nespėjęs sukurti šeimos ir pasireikšti viešajame gyvenime.

¹²⁰ Albertas Stanislovas Radvila (1593–1656) – Stanislovo Radvilos Pamaldžiojo ir Marijos Mieščiankos sūnus, tapęs žymiu valstybės veikėju, LDK kancleriu (1623), parašęs istorinių ir religinių veikalų.

- Ir gyvenimo Medis, garsus kūrinyš kunigaikščio.
 Man šis darbas gražus, ir jis tinka valdovui pagerbti.
- 655 Veda Nesvyžiuon keliai, grįsti ir lygut lygutėliai,
 Tarsi pylimas koks per daugelį mylių vingiuoja.
 Dengia juos medžiai aukšti, iš kraštų abiejų pasodinti.
 Sienos, daubos, namai, skirtingų dydžių bei rūšių,
 Sodai Kyro meno¹²¹ aplink – taip pilis ta atrodys,
- 660 Vietoj sienų ir durų čia bus pamokančios gnomos¹²².
 Bet kokia adata, koks spindulys, koks menas galėtų
 Vidų šių rūmų nupiešt? Malonu į juos pažiūrėti:
 Mėdžiagų jie įvairove ir formų lankytoją žavi,
 Daug juose kūrinių iš senų čia patekusių amžių.
- 665 Fidijo tai ir Lisipo darbai, jų meno paminklai.
 Romulas štai ir Remas prie vilkės spenio prigludę,
 Štai Priamidą¹²³, nagais sugriebęs, Jupiterio paukštis
 Neša aukštyn. O štai Juokdarys, jam kelia tik juoką
 Smūgiai Fortūnos, o štai Išminčius ašaras lieja,
- 670 Daug antikinių monetų gali tenai pamatyti,
 Daug Amerikos riešutų ir kriauklių, jas dengia
 Auksas, stovi greta puodeliai, išraižyti auksu,
 Puošnūs šviestuvai, taip pat marmuriniai staleliai ir kitos
 Puikios cimelijos¹²⁴, jom gali be galo žavėtis.
- 675 Ką man dar pasakyt apie vėjų rodyklę ant stogo?
 Rodo jinai viduje, iš kur šiandien pučia Eolas¹²⁵.
 Apelio¹²⁶ darbo vaisius kesoninės lubos¹²⁷ parodo,
 Sienos, auksu žibą, sunku visa tai pavaizduoti.

¹²¹ Kyras (lot. *Cyrus*) – romėnų architektas, pastatęs vilą Ciceronui.

¹²² Gnoma (gr.) – pamokanti mintis, sentencija, posakis.

¹²³ Trojos karaliaus Trojo sūnų Ganimedą, labai gražų jaunuolį, pagrobė erelis („Jupiterio paukštis“) ir nunešė į Olimpą, kur jis dievams pilstė nektarą. Panegirikos autorius vadina jį „Priamidu“, susiedamas su paskutiniu Trojos karaliumi Priamu.

¹²⁴ Cimelija (gr. *cimelium*) – lobis, brangenybė, vėlesniais laikais – itin reti spaudiniai ar daiktai.

¹²⁵ Eolas, Ajolas (lot. *Aeolus*) – vėjų valdovas.

¹²⁶ Žr. išn. 101.

¹²⁷ Kesoninės, „skoningai ir meniškai išraižytas“ lubas Nesvyžiaus pilies rūmuose mini ir Risinskis (Risinskis, *TP*, p. 133).

Kaip išausti kitas Nesvyžiaus vietas ir šventoves,
 680 Mus pamokyt galės kartografas, šio meno žinovas.
 Toks Makovskis¹²⁸ yra, jis varyje atvaizdus kuria,
 Jis kunigaikščio lėšomis, jo paragintas puikiai išraižė
 Lietuvą, jos žemes ir žemėlapyje pavaizdavo.
 Jo menu taip pat sukurtas gyvenimo Medis¹²⁹,
 685 Šią idėją aštrus kunigaikščio protas sumanė.
 Tai nuostabus reginys, pamaldumą rodantis sielos,
 Žmogišką lemtį ir atmintį, ir paskutiniąją ribą.
 Simboliais čia išreikšti įvairūs gyvenimo ryšiai,
 Dieviško žodžio svarbiausias tiesas jie mums atgaivina.
 690 Juk gimimas skirtybių gyvenimo dar neparodo,
 Išskiria žmonės. Mirtis ta pati kiekvieną ištinka,
 Bet pagarba po mirties ir kapas, deja, nevienodas.
 Tik paskutiniojo teismo dienoj visi sušaukti bus,
 Bet teisėjo sprendimas rūstus ir vėl juos išskirstys.
 695 Tie laimingi, kuriuos šis rūpestis nuolat kamuoja,
 Ir laimingas Medis, nešąs vaisių savo žiūrovams,
 Dar laimingesnis šio Medžio autorius ir įkvėpėjas.
 Šiam kilime gyvuos ir Medis, ir jo sukūrėjas,
 Jie abu verti ir lauro, ir amžino kedro.

¹²⁸ Tomas Makovskis (1575–1630) – dailininkas, grafikas, kartografas, iliustravo Mikalojaus Kristupo Radvilos Našlaitėlio knygą *Kelionė į Jeruzalę (Hierosolymitana peregrinatio, 1601)*, išraižė Vilniaus, Kauno, Gardino ir kt. miestų panoraminių vaizdų, parengė pirmąjį Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės žemėlapi (išleistas Amsterdame, 1613). Manoma, kad buvo ir ankstesnis leidimas (1603), tačiau jis neišliko. Radvila Našlaitėlis finansavo šio žemėlapio išleidimą, jis buvo rengiamas Nesvyžiuje.

¹²⁹ Iš teksto akivaizdu, kad Radvilos Našlaitėlio sumanyto „Gyvenimo medžio“ dailininku autorius laiko Tomą Makovskį, nors apie tai daugiau duomenų nepavyko rasti. Tačiau yra žinoma graviūra „Žmogaus gyvenimo medis“ (*Arbor Humanae Vitae*), kurios apačioje nurodoma, kad ją sumanė Radvila Našlaitėlis, o išraižė Teodoras Galle, olandų graveris (plg. Jadwiga Bednarska, *Z dziejów polskiej ilustracji panegirycznej pierwszej Połowy XVII wieku*, d. 2, Katowice: Muzeum Muzeum Śląskie, 1995, il. 57; už nuorodą dėkoju dr. Jolitai Liškevičienei). Kadangi pristatant šį raižinį nurodoma, kad „dailininkas nežinomas“, remiantis Mato Nevės tekstu galima daryti prielaidą, jog būtent Makovskis galėjo padėti užsakovui Radvilai Našlaitėliui įkūnyti jo sumanytą nupiešdamas „gyvenimo medį“, o Halle jį išraižė, bet nebuvo piešinio autorius. (Red. past.)

- 700 Autorių nori pasveikint taip pat Nesvyžiaus kamenos¹³⁰,
 Vilniaus sostą užėmusiam jos šlovės naujos linki¹³¹.
 Pats įžvalgusis Protėjas¹³² man viską aiškiai parodo:
 Vario lentelėj antai simboliniai matos paveikslai
 Ir emblemos, kurias sentencijos trumpos palydi.
- 705 Vaivada tris kartus abiejuos pakraščiuos pavaizduotas,
 Slepiasi jis, palinkęs prie knygų, tokių įprastų jam.
 Bet IŠDUODA jį jo SPINDULYS, šviesa išmintinga,
 Ir karaliaus valia jis kurulinį užima sostą.
 Kol LIKIMO ŽENKLAI KARALIAUS PRITARIA VALIAI,
- 710 Mano, jog NUOLANKUMAS, o ne SMILKALAI Griausmininkui¹³³
 Tinka pagerbti labiau. Raktus ir galią taip gauna.
 Duoda dorybė ją tau. DORUMU REIKIA VALDŽIĄ ĮGYTI,
 Kol ją perduoda, primena Vilniaus didikai iškilūs.
 NORIU LABIAU PADĖTI, NEGU VALDYTI, jis taria.
- 715 Šitaip Mozė¹³⁴ kadais, spindulių aplink galvą apjuostas,
 Valdė tautą lazda ir manà dangiškąja maitino.
 Taip kunigaikštis LAZDA IR MANA ŠALINS NUOSTOLIUS liaudies.
 Paukščių karalius¹³⁵ greta sparnus suglaudęs štai stovi,
 Jis tik VIENAS Į SAULĘ tiesiai žiūrėti pajėgia.
- 720 Perskrodi dangų protù ir šlove didžia spinduliuoji.

¹³⁰ Kamenos (lot. *Camenae*) – graikų Mūzų atitikmuo. Orig. *Usiades Camoenae* – „usijadės“; žodis padarytas nuo *Usos* upės, įtekančios į Nemuną netoli Nesvyžiaus. „Vilijadžių“ analogija.

¹³¹ Turima galvoje tais pačiais 1604 m. Nesvyžiuje pasirodžiusi Makovskio iliustruota jėzuitų kolegijos studentų trijų brolių Skorulskių panegirika Radvilai Našlaitėliui ta pačia paskyrimo Vilniaus vaivada proga (*Illustrissimo [...] Nicolao Christophoro Radziwil [...] ad summum palatinatum Vilnensem feliciter vocato*). Tai puošnus vario raižinys, kuriame į simbolinį statinį – edikulą įkomponuotos Skorulskių eilės, garsioji Makovskio sukurta Vilniaus panorama, šonuose – emblemos su lemomis. Toliau *Radvilų kilime* atpasakojami šio raižinio vaizdai ir cituojami tekstai bei emblemų lemos. Už pagalbą identifikuojant šį šaltinį dėkoju dr. Tojanai Račiūnaitėi ir dr. Jolitai Liškevičienei. (Red. past.)

¹³² Protėjas (gr. *Proteus*) – jūrų dievas, Poseidono sūnus, gebėjęs pranašauti, mokėjęs keisti savo išvaizdą.

¹³³ Griausmininkas (lot. *Tonans*) – Jupiterio epitetas, krikščioniškoje literatūroje tapatintas su Dievu.

¹³⁴ Senajame Testamente Mozė, kaip Dievo išrinktasis, per daugybę pavojų išvedė žydus iš Egipto nelaisvės, perdavė jiems dešimt Dievo įsakymų, vadinamąjį Dekalogą.

¹³⁵ „Paukščių karalius“ – erelis. Lotynų kalboje šis žodis yra moteriškos giminės (*aquila*), todėl panegirikoje sakoma „Regina volucrum“.

- Vienas ryškus šviesulys koloną aukštą apgaūbia:
 Tu, kunigaikšti, esi ŠVIESULYS TĖVYNĖS IR RAMSTIS.
 Stovi palmė ŠAKOM NUGENĖTOM ir stiebias į viršų:
 Parka¹³⁶ taip giminę tavo žaloja, bet jos neįveikia.
- 725 Kelia rožę spygliai. JEI SPYGLYS ką nors sužaloja,
 ROŽĖS ŽIEDAS GALĖS kaip vaistas ŽAIZDĄ UŽGYDYT.
 O pačiame vidury kunigaikščio matosi herbas,
 Laiko jį iš kraštų dvi dorybės: viena, Išmintinga,
 Tiesia veidrođį, o kita, svarstyklės pasiėmus,
- 730 Kaip Teisėjas skiria gerus ir baudžia kaltuosius.
 Dar žemiau PAMALDUMO ŽENKLAI – penki kryžiai¹³⁷ matyti:
 Čia visi Radvilų šlovės ženklai pavaizduoti.
- Dar labiau negu juos kryžiaus tu ženklą gerbi.¹³⁸
- Dar toliau emblemos keturios, nupieštos puikiai:
- 735 Stovi dešinėj kolona, vėjo daužoma gūsių,
 Primena ji: ATKAKLIAI turi veikti, garbus kunigaikšti,
 Liūtas klūpančio gailis ir nori, kad elgtumeis KILNIAI.
 Čia ir višta, PO SAVO SPARNAIS viščiukus prisiglaudus,
 Rodo ir tau, kunigaikšti, žmonių BENDRIJAS KAD GLOBOTUM.
- 740 Gervė tuo tarpu budri viena koja akmenį laiko:
 TAS, KAS BUDI, NEGALI MIEGOT, tad budėk, kunigaikšti,
 Du dideli kolòsai šį kilnų herbą papildo,
 Vienas – Augusto Cezario¹³⁹, kitas gi – Antigono¹⁴⁰,

¹³⁶ Parka (lot. *Parca*) – likimo deivė, verpianti žmogaus gyvenimo siūlą ir jį savo valia nutraukianti. Tekste turbūt daroma aliuizija į trijų Radvilos Našlaitėlio vaikų mirtis kūdikystėje ir vaikystėje bei ankstyvą žmonos mirtį (red. past.).

¹³⁷ Radvilos Našlaitėlio herbo centre buvo įkomponuotas Išganytojo Kapo riterio ženklas – didelis kryžius tarp keturių mažų kryželių – nurodo garsiąją M. K. Radvilos piligriminę kelionę į Jeruzalę.

¹³⁸ Originale į pagrindinį hegzametro tekstą įterptos eleginio disticho eilutės, perteikiančios emblemą įrašą po aprašomu herbu. Šis ir toliau esantys panašūs intarpai iš Skorulskių panegirikos tiek originale, tiek publikacijoje išskiriami mažesniu šriftu. Didžiosiomis raidėmis nuo eil. 707 perteikiamos Makovskio raižinio emblemų lemos. (Red. past.)

¹³⁹ Oktavianas Augustas (lot. *Gaius Octavius Augustus*), Romos imperatorius (31 m. pr. Kr. – 14 m. po Kr.). Jam valdant vyravo vadinamoji *Pax Romana*, gana ramus ir saugus gyvenimas. Nesvyžiaus raižinyje po jo statula yra Mikalojaus Skorulskio eilės apie uždarytus karo vartus.

¹⁴⁰ Antigonas (gr. *Antigonos*), Makedonijos karalius (382–301 m. pr. Kr.), Aleksandro Didžiojo karvedys, kovose su partais palaikęs Seleukidų (armėnų) pusę. Po jo statula graviūroje išraižytos Jono Skorulskio eilės.

Įteikė jam armėnas skeptrus, ir eilės jiems skirtos:

- 745 Lai uždaro karo vartus, sutvirtintus skląščiais,
Tas laimingas, kuris prie larų saugiai gyvena.¹⁴¹
Dešimt dveilių ant plokščių varinių trys broliai surašė¹⁴²,
Bokštai laiko iškėlė JÉZAUS šventąjį vardą.
Ir Frénandrėja¹⁴³ greta: VISŲ PAPROČIŲ JI ŽINOVĖ,
750 Laiko koloną ji ir piligrimo aštriąją lazdą.
Ir Metriotė¹⁴⁴ šalia, pentinùs ir žąslus ji laiko:
KUR DISCIPLINOS NĖRA, TEN GREIT PAMATYSI GRIUVĖSIUS.
Saulė centre spinduliuoja, prie jos lema parašyta:
Visas visų gerovei.
755 Spindi šventasis Kazimieras¹⁴⁵ čia, išryškintas saulės¹⁴⁶,
Šimtąkart Lietuva laiminga, šviečiant šiai Saulei,
Ji ne tik tiems, kurie dabar gyvena šioj žemėj,
Bet ir anūkams, ir jų vaikams skleis savąją šviesą.
Vilnius plyti greta, poetas jį taip apdainuoja,
760 Aštuoniaeily savam laimingu jį pavadinęs:
Vilniau, ant galvos užsidėk žalumynų vainiką,
Dviguba ši apsauga dar tau tvirtumo pridės.
Iš dangaus šventasis Kazimieras siųs tau pagalbą,
Žemėje – tas, kuris skirs tau šitą vyrą dabar.
765 Rodos, jautiesi gerai, tokiais sutvirtintas ramsčiais,
Ir jokia sutema jau neužtemdys tavęs.
Šviesulius du Olimpas kilnus tau dovanojo,
Ir Atlantas taip pat parėmė savo jėga.

¹⁴¹ Vergilijaus parafrazė (plg. Vergilijus, *Eneida*, I, 293–294 – red. past.).

¹⁴² Makovskio raižinyje Skorulskių eilės surašytos ant fundamento plokščių, statinį vainikuoja kristograma IHS. (Red. past.)

¹⁴³ Frénandrėja (gr. Phrenandrea) – pažodžiui „Drąsiaširdė“. Įdomu, kad tokią personifikaciją mini ir Laurynas Bojeris poemoje *Karolomachija* (*Carolomachia*, 1606, liet. vertimas 1992, p. 101).

¹⁴⁴ Metriotė (gr. *metriotes*) – santūrumas, saikingumas.

¹⁴⁵ Šventasis Kazimieras (1458–1484) – Lietuvos didžiojo kunigaikščio ir Lenkijos karaliaus Kazimiero Jogailaičio ir Elzbietos Habsburgaitės sūnus.

¹⁴⁶ Saulės apšviečiamo šv. Kazimiero atvaizdas Makovskio raižinyje įkomponuotas edikulos viršuje, po Kristaus anagrama. (Red. past.)

Šį Timanto darbą¹⁴⁷ mielai kiliman mes įausim,
 770 Padedant mūzoms, tegu jis daugeliui būna naudingas¹⁴⁸,
 Lai kunigaikščio naujoji šlovė kuo plačiausiai pasklinda.
 Aš vyksiu Priegliaus upe, šaukliu kunigaikščio pabūsiu,
 Kur Apolono laurų nešiotojas geria jo versmę¹⁴⁹.
 Žinios iš čia pasieks Brunoniškąją Propontidę¹⁵⁰,
 775 Vandenis savo čia išpila daug atplaukiančių upių.
 Tai – Pasargė, Alna, Nogatas, Osa, motė Vysla¹⁵¹,
 Jų dėka kunigaikščio šlovė ligi serų¹⁵² ir indų
 Tuoj nukeliaus, ir Radvilos kilimu žmonės žavėsis.
 Taip pasakė, visi plojimai pritarė garsiai.
 780 Daugel metų tegu kunigaikštis laimingai gyvena
 Ir tegu dar daugiau savo nuopelnų neša tėvynei.

Geranoriškam skaitytojui

Jeigu rastum tekste klaidų, priskirki jas Žiniai,

Jei kunigaikščiui prilygt talento čia per mažai.

MATAS NEVĖ, šv. teologijos studentas,

šviesiausiojo pono Jono Alberto Radvilos eforas¹⁵³

Iš lotynų kalbos vertė ir komentavo Eugenija Ulčinaite

Redagavo, parengė ir komentarus papildė Ona Daukšienė

¹⁴⁷ Timantas (gr. *Timanthes*) – V/IV a. pr. Kr. graikų dailininkas, minimas greta Dzeukso ir Parasijo.

¹⁴⁸ Tekste žaidžiama žodžiais *Usiadum* [...] *usus* („usijadės“ ir „nauda“). Žr. išn. 130.

¹⁴⁹ Priegliaus upė įteka į Baltijos jūrą netoli Karaliaučiaus, todėl „Apolono laurų nešiotojais“ (*lauriger Apollinis*) čia galbūt vadinami Karaliaučiaus universiteto auklėtiniai.

¹⁵⁰ Brunoniškoji Propontidė (*Brunoritana Propontis*) – Aismarės. Senuosiuose šaltiniuose šv. Brunono mirties vieta įvardijama Prūsija. *Propontis* (gr.) – „Priešjūris“. Netoli nuo čia buvo Braunsbergo jėzuitų kolegija, ir žinios iš Karaliaučiaus galėjo lengvai ją pasiekti.

¹⁵¹ Į Aismarės įteka: Pasargė (*Passaria*), Alna (*Alla*), Nogatas (*Nogadus*), Osa (*Ossa*).

¹⁵² Serai – tolimuosiuose Rytuose gyvenusi tauta. To laiko tekstuose taip yra vadinami kinai.

¹⁵³ Eforas (gr. *ephorus*) – prižiūrėtojas, mokytojas.